ПІЗНАЙТЕ ПРАВДУ
А ПРАВДА
ОСВОБОДИТЬ ВАС.

ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСТНИК

ЗА НАРІД
І
ЗА ВІРУ.

THE ORTHODOX HERALD
ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В КАНАДІ.

РІК II. ВІННІПЕГ, МАН. СЕРПЕНЬ, 1925 ЧИСЛО (17) 8

МАНЯК НА ЕПИСКОПСЬКІМ ПРЕСТОЛІ.

Понища стаття появилася в 25 (304) числі перемиського „Українського Голосу" п. з. „Хорий чоловік". Вона нехай буде доказом для тих Українців, які ще бачуть в католицькій церкві спасення, що український нарід в Галичині тільки тоді зможе видвигнутися з невідрадного положення, коли раз на все зірве з Римом і його підніжками і запанує сам в своїй церкві. Мимоходом ся стаття є поличником для „Канадійського Українця", який в цілости передруковує „пастирський" лист того хорого чоловіка — Хомишина.

На епископському престолі в Станиславові сидить хорий чоловік. Його непочитальні вчинки відібрали весь авторітет тамошному епископському пестолови. Сей хорий чоловік осмішує епископський престол, компромітує нашу церков, наше духовенство, наш нарід. Сей чоловік є розсадником всяких сект, бо його непочитальні вчинки відстрашують нарід від церкви. Сей хорий чоловік окружився півголовками. Про ступінь умової недуги одного з них свідчить його лист до радника суду п. Р. Дмоховського (лист поміщений на 4-ій стор. сього числа). Хорий чоловік окружився хорими людьми. Similis simili gaudet, себто знайшов свій свого.

Та мірка терпеливости нашого духовенства, нашого народу вщерть переповнилась. Наше громадянство не може довше стерпіти хорого маняка на високім становищі — на епископському престої, перед яким то престолом наш нарід завжди клонив голову і завжди клонити буде. Бож годі допустити до сего, щоб хора людина, якій місце де інде, а не на епископському престолі, далі понижувала нашу церкву своїми непочитальними вчинками.

Хорий чоловік видав послідними часами „пастирський лист", який є документом його недуги. Над хорим чоловіком можна жаліти, але аж з хвилею, коли він опиниться в місці, призначенім для хорих. Поки се не сталось, ціле громадянство мусить реаґувати не проти хорого, але проти осмішування нашого духовенства і церкви і проти тих, що мовчки приглядаються, як хора людина покористовується високим становищем і шле непочитальний пастирських лист. Сей лист не страшний своїм змістом, бо непочитальний автор його затратив весь авторітет і серіозно його ніхто не трактує, а страшний сей лист тим, що осмішує нашу церкву. Супроти того ціле наше громадянство приневолене просити Митрополита як наставника греко-католицької галицької провінції, щоб своєю інтервенцією в Римі перевів негайну зміну на епископському престолі в Станиславові і увільнив нашу церкву, наше духовенство і наш нарід перед дальшою компромітацією.

Наше громадянство свідоме того, що релиґійна справа — се суть душі, почувань, думок і змагань нашого народа. Тому на цілій лінії відбувається серед нашої інтеліґенції релиґійна реґенерація. Наша інтеліґенція прийшла вже до переконання, що „поступ", який пропаґувало покоління другої половини минулого століття, доводить до пропасти. Наше громадянство прийшло до переконання, що інтеліґенція відірвана від того, чим живе народ, се спорохнявіла гиляка, нездібна до проводу. Тому тепер у нас є головним кличем: не вільно відриватись від душі і почувань народних мас! Не вільно — під карою знищення суспільної структури і орґанізованости, моралі і жертвенности та сили нації, під карою розбиття і змиршавіння. Руїнницька робота т. зв. раціоналізму, якому платив податок навіть дехто з епископів в молодім віці (гляди отвертий лист Петра Карманського до епископа Коциловського — П. В. ч. (14) 5), веде нехибно до занепаду, а не до поступу. Правдивий поступ народних мас може відбуватись тільки на традиційній релиґійній основі.

Очевидно, що наша інтеліґенція, наше ціле громадянство бажає скріпити повагу церкви і церковної гієрархії. Але чиж можливе се у нас, коли епископи самі підривають авторітет церкви і епископських престолів, коли епископи самі понижують підчинену собі гієрархію, коли допчуть традиційну основу нашої церкви?

З ЦЕРКОВНИХ СПРАВ В ГАЛИЧИНІ.

В ч. 16 перемиського „Українського Голосу" оповідається, як прийшло до того, що Хомишин став епископом. Було воно так:

В Станиславові епископом був Шептицький до 1900 року, поки не став митрополитом. З початку Шептицький говорив, що його місце в Станиславові займе о. Філяс, та Філяс не був до смаку москвофілам, отже вдалися вони до ґрафа Андрія Потоцького і ґрафа Андрія Шептицького і все переробили.

І призадумався Шептицький тай вдався за порадою... не до греко-католиків, але до свого свояка Поляка — кардинала ґрафа Пузини в Кракові. Поїхав він туда з двома греко-католицькими священиками. І Пузина дав таку пораду:

— Romanie! zrób biskupem chłopa! On ci za mitrę we wszystkiem będzie powolny. Nie mianuj synów księży, bo u nich jest tradycja, bo synowie księży, to ludzie z charakterem!

А по нашому буде:

— Романе! зроби епископом хлопа, а він тобі за митру (епископську корону) в усім буде послушний. Не іменуй синів священичих, бо в них є традиція (родинна самопомога, що не дозволить на те, щоби вони стали наймитами), бо сини священичі, то люде з характером!

Романе!... Бо хрестне імя Шептицького Роман і Романом він завсігди остає для Поляків. То лише для Українців він Андрій.

Щож до ґпоради Пузини, то Шептицький приняв її щиро до серця і поставив такого, як Пузина радив. Поставив Хомишина, поставив Коциловського, Боцяна, Будку... В тім власне роля Шептицького!

За Хомишиним є довга історія. Хомишина загал не любив ще тоді, коли він був сотрудником в Станиславові. Крилошане ним поштуркували й легковажили його. Перейшовши до Коломиї, Хомишин кождого майже дня гостив в москвофіла Дудикевича. І Дудикевич предложив кандидатуру Хомишина Потоцькому...

Бо греко-католицька церква тим власне визначаєсь, що в усіх її важних справах завсігди рішали чужі — Рим, Поляки, москвофіли, тілько не самі греко-католики!

Ставши з волі Шептицького ректором львівської духовної семинарії, Хомишин спричиняв своїм простацтвом і безхарактерністю вічні клопоти в семинарії.

— Вістка про іменування Хомишина епископом — читаємо в перемиськім „Українськім Голосі" — громом вразила тамошне духовенство і крилошан. Покійний архідіякон Литвинович сказав: **„Отже дав нам митрополит „ліпшого" епископа від себе! І кому-ж вже нині вірити?... За нову обсаду станиславівського престола нехай Бог простить митрополитови! Се тяжкий його гріх!"**

Ставши епископом почав Хомишин боротьбу з нелюбими йому людьми і „вигризав" їх — як оо. Литвиновича, Фаціевича, Гробельського і других. Про вибрики Хомишина говорили навіть в віденськім парляменті. Себе окружив Хомишин донощиками і хрунями.

В часі війни Хомишин утік з своєї епархії два рази — раз 1914, а другий раз 1916 року. Згадатиб, що на бажання ґрафа Штірка і намісника Коллярда (а певно і Риму і Поляків) увів був в своїй епархії латинський калєндар, через який богато людей опинилося було в тюрмі. За калєндаром прийшов целібат з новими жертвами... Та всего в сій короткій статті годі оповісти.

Але нічого нема тут нового — се лише продовження старої польської політики. **Колись польські королі ставили на православних епископів своїх наймитів, хрунів і взагалі людей безхарактерних, щоби так звести на ніщо церкву православну. Опісля пробували її замінити новою уніятською. Опісля зводили і зводять на ніщо уніятську, щоби її замінити римо-католицькою.**

Українче! Памятай, що лише твоя предківська Українська Православна Церква бажає тобі добра, а нїкому не бажає лиха! А від усіх инших кілько кривд і глузовань зазнав і зазнає нині український нарід!

ПРОМОВА ЕПИСКОПА ШТРОСМАЄРА ПРО ПАПСЬКУ НЕПОМИЛЬНІСТЬ.

(Дальше).

Хто не знає, що ті собори скликувались імператорами **без повідомлення, а иноді і проти згоди римського епископа?** Може бути, що ви скажете, що Осій, епископ Кордовський, був предсідателем на першім Никейськім Соборі і оголосив його постанови. Так, але той самий Осій пізнійше був предсідателем Сардійського Собора, на котрім не брав участи Юлій, леґат епископа римського.

Більше про се не говорю, високоповажані Браття, а переходжу до сильного доказу, на котрий ви покликались перше для потвердження першеньства римського епископа.

Під каменем, на котрім свята церква основана, ви розумієте Петра. Колиб се була правда, то спір урвавсяб, **але наші предки, — а вони зпевністю хоч будь що знали, — думали не так, як ми.**

Святий Кирило в своїй четвертій книзі про Святу Трійцю говорить: „Я думаю, що **під каменем ми повинні розуміти непохитну віру апостолів".** Святий Ілярій, епископ Пуатберський, в своїй другій книзі про Святу Трійцю говорить: „камінь („петра") є благословенний єдиний **камінь віри,** висказаної устами св. Петра; а в шестій книзі про Св. Трійцю він говорить: **„На тім камені ісповідання віри основана церква".** Бог, — після слів св. Гієронима, в шестій книзі про св. євангелиста Матея, — оснував Свою церкву на тім камені (вірі) і від сего каменя ап. Петро отримав своє імя. Після сього св. Іоанн Золотоустий в пятьдесять третій проповіди про євангелиста Матея говорить: **„На сім камені я збудував церкву Мою, то є на вірі ісповідання".** А яке було ісповідання ап. Петра? Ось яке: **„Ти є Христос Син Бога Живого".**

Св. Амброзій, архиепископ медіолянський (толкуючи другий розділ післання до Єфесян), св. Василій Селевкійський і отці халкидонського собора **вчать так само.**

Зі всіх учителів християнської давнини св. Августин занимає одно з перших місць учености і святости. Послухайте, що він пише в своїм другім трактаті про перше післання св. Іоанна: **„Що означають слова: збудую церков Мою на сім камені? Вони означають: — на сій вірі, на тих словах: — Ти єси Христос Син Бога Живого".** В 124-ій проповіди про св. Іоанна ми надибуємо слідуючий знаменитий висказ: **„На сім камені твого ісповідання Я збудую Мою церкву. Каміньже був Христос".**

Великий епископ (себто св. Августин — П. В.) так мало вірив, що церква була основана на Петрі, що в своїй тринайцятій проповіди до вірних сказав слідуючі слова: **Ти Петр, і на сім камені** (петра) **твого ісповідання, на сім камені слів твоїх, — „Ти єси Христос Син Бога Живого", — Я збудую Мою церкву".**

Розуміння св. Августина сих важних слів було розумінням всего християнства в його часі. Тому для короткости я висказую слідуючі висновки:

1. **Ісус Христос дав Своїм апостолам таку саму власть, як і св. Петрови.**

2. **Апостоли ніколи не признавала св. Петра за намісника Ісуса Христа і непомильного учителя церкви.**

3. **Св. Петро ніколи не думав бути папою і ніколи не поводився, як папа.**

4. Собори чотирох перших віків, признаючи високе становище, яке занимали римські епископи в церкві, **ради важности Риму, приписували їм тільки першеньство чести, але ніколи першеньство власти чи юрисдикції.**

5. **Святі Отці, в словах „Ти єси Петр, і на сім камені збудую Мою церкву", ніколи не розуміли, що церква основана на Петрі** (супер Петрум), **але на скалі** (супер петрам), **ісповідання віри апостола Петра.**

Я отже приходжу до врочистого заключення, на основі даних історії, розуму, льоґіки, здорового змислу і християнської совісти, що Ісус Христос не дав ніякого першеньства св. Петрови і що римські епископи зробились владиками церкви не инакше, як подоптуючи одні за дргими всі права епископства. (Голоси: Мовчи, безсовісний протестанте!

Я не є безсовісний протестант! Ні, тисячу разів ні! **Історія не є католицька, чи анґліканська, чи кальвіністична, чи лютеранська, чи грецька, чи арменська, чи ультрамонтанська. Вона є те, що є, себто: троха сильнійша від ваших канонів і соборів.**

Кричіть проти неї, коли смієте! Але ви не годні уневажнити історичних фактів так само, як винявши з кольозея один камінь не годні знищити кольосальної будівлі. Коли я сказав будьщо історично ложне, то докажіть мені се на основі історичних даних, — і не захитавшись ані на мінуту, я готов чесно боронитись; але будьте терпеливі, а побачите, що я не сказав ще всего, що хотів сказати і що повинен сказати; **і колиб мені готовили вогненний костир на площі св. Петра, я зобовязаний не мовчати, але продовжати.**

Монсиньор Дюпанлу в своїх знаменитих замітках дотично теперішнього ватиканського собора сказав зовсім слушно, що **коли ми признаємо Пія IX непомильним, то необхідно мусимо признати, після всякої льоґіки, непомильними всіх його попередників. Гаразд! Але тут, високоповажані Браття, історія підносить свій авторітетний голос в доказ, що де котрі папи помилялися.**

Ви можете протестувати проти сего, або відкинути його, як вам подобається, але я таки докажу.

Папа Віктор (192 зразу **одобрив монтанізм, а потім осудив його.**

Папа Марцелян (296-303) **був ідолопоклонником.** Він увійшов в храм богині Вести і приніс їй жертву. Ви скажете, що то було ділом людської слабости, але я відповідаю вам: намісник Ісуса Христа умирає, але не стає відступником.

Ліберій (358) **згодився на осудження Афтаназія і рішився приняти аріянство** (ложна наука Арія, що Ісус Христос не є одного существа з Отцем, але менший від Отця — П. В.) для того щоби позволили йому вернути із заслання і обняти попередну катедру.

Григорій I. (590-604) називає того антихристом, хто бере на себе титул „вселеньського" епископа, але не зважаючи на те, Бонифатій (607-8) примусив імператора Фоку (отця-убійцю) дати собі згаданий титул.

Пасхалій II. (1099-1118) і Евґеній III. (1145-1153) **одобряли двобій;** Юлій II. (1503-1513) і Пій IV (1559-1565) **забороняли двобій;** Евґеній IV. (1431-1447) **признавав Базельський собор** і його постанову позволити чеській церкві причащати під видом хліба і вина, а Пій II. (1458) скасував той привілей; Адріян II. (867-872) **визнав свіцькі слюби важними;** Пій VII. **осудив** орден Єзуїтів, **дозволений** Павлом III., а Пій VIII **назад привернув** його.

Але пощо нам вертатися до таких віддалених доказів? Чи святійший наш отець, котрий є тут присутний, в своїй булі завіряючій правила теперішнього собору, не уневажнив на случай своєї смерти в часі його засідання, все те, що в минувшині могло противорічити йому, — також рішення своїх попередників? **Я ніколи не скінчив би, високоповажані Браття, колиб я хотів предложити вашій увазі всі противорічча пап в їх науці.** Отже, коли ви доказуєте непомильність теперішнього папи, **то ви також мусите доказати неможливе,** а саме, **що папи ніколи не противорічили один другому,** або инакше заявити, що ви мали обявлення від Святого Духа, що непомильність папства починається тільки від 1870 року. Чи осмілитесь ви се зробити?

Отже не дуріть себе. Коли ви підпишете доґмат папської непомильности, то наші вороги протестанти тим сильнійше будуть протестувати, бо вони мають по своїй стороні історію тоді, коли ми маємо проти них тільки наше саме відступство. Що ми скажемо, коли вони поставлять перед нами всіх римських епископів аж до його святости Пія IX? (Крики: Замовчи, замовчи! Досить, досить!). Не кричіть, монсиньори! Боятися історії значить, вважати себе побідженим, і що більше, хотяй би ви могли вилляти на неї (себто на історія — П. В.) всю воду Тибра (ріка над якою побудований Рим — П. В.), то ви не затерли би в ній найменшої сторінки. Позвольте мені говорити; я буду говорити яко мога найкоротше відносьно сього так важного питання.

Папа Вигилій (538) **купив папство** у Велизарія, полковника імператора Юстинія. Правда, він **не дотримав** свого слова і не заплатив за нього нічого. Але чи згідне се з апостольськими постановами — купувати тіяру (папську корону)? В постановах Другого Халдейського Собора **читаемо:** Епископ, котрий получить стан за гроші, хай буде усунений і вилучений з церкви.

Папа Евґеній III. (1145-1153) **наслідував** Вигилія. Св. Бернард, що був ясною звіздою свого віку, картав папу слідуючими словами: **„Чи годен ти показати мені в сім великім місті Римі будького, хто визнавав би тебе за папу не будучи підкуплений золотом або сріблом?"**

(Докінчення буде).

Людську працю ми повинні виконувати чесно й бездоганно, незалежно від того, чи сподіваємося ми згодом поробитися ангелами, чи віримо в те, що ми колись-то були слимаками.

Джон Рескін.

Мрійник часто означує майбутність досить певно, але він не хоче дочекатися її. Він хоче, щоб майбутність зараз же прийшла, прискорена ним. Те, для чого природа потребує тисячів років, він хоче бачити доконаним за час свого життя.

Лесінґ.

І. М. Пігуляк.

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА НА БУКОВИНІ — А БУКОВИНЦІ В КАНАДІ.

(Продовження).

4) В четвертім листі до священства й народа: „До преосвященого Митрополита... Россовлахії... священиків... й народа."

Всі сі чотири листи перекладені на румунську мову Митрополитом Мелхеседиком знаходяться в Хроніці Румунській, стор. 62—67. Назву Россовлахія попри назву Мовровлахія в найдавнійших часах не можна принимати за пограниче Руської Держави, але за етнографічну частину української землі й народа, що разом в пожиттю з Волохами творили молдавське князівство. І ми можемо тільки бути вдячні тому протопопови, тим митрополитам Россовлахії, що вони про обставини українського народу й землі, що входили в склад їх митрополії та князівства, не вложили в уста патріярха Антонія понеправді — але так, як вони самі були найкраще поінформовані...

Дальше в році 1401 в місяцю маю приказує патріярх Царгороду Матей, митрополитови Угро-влахії, щоб він приняв священика **Ізидора, який походить з Россовлахії** в склад своїх священиків (Miklosich et Miller: Acta diplomata sacra et profana Vol. II. Acta patriarchatis Constantinopolitani, S.494-495. — Cronicu Romanului, S. 71).

Колиж Митрополія в Сучаві скріпилася, то князі церкви старалися о се, щоб на землях, де жив український нарід віруючі були обслугувані в українській мові на рівно з Румунами. Колиж опісля румунська мова була впроваджена и в церкву між Румунами, то старославянська мова остала в церквах де жили Українці як в Молдавії так й Буковині аж до теперішного зрумунізовання. Найкращі до сього докази знаходимо в видаванню церковних книг, які мають рівночасно попри румунський й старославянський текст, як приміром **Псалтиря з року 1680,** що була видана славним митрополитом яським Досетієм (гляди Інв. Число 667. Чернеча бібліотека в Сучавици) так й **Літургіарійон,** що був подібно як вище згадана псалтиря видрукований на приказ епископа в Радовецькій літографії в році 1745 (гляди й на другі в Bianu si Hodos Bibliografia Romaneosca). Один примірник згаданого Літургіарійона находиться тепер в митрополичій бібліотеці в Чернівцях (гляди Інв. No. X. 6. Post No. 16).

По відлученню Буковини від Молдавії та прилученню її до Австрії, українська людність Буковини творила далеко більшу перевагу над Румунами. Самий румунський епископ Досетій Херескул в своїм звідомленню, як подає генерал Енценберг до головної воєнної Ради з дня 27 квітня, 1781 р. в точці шестій виразно заявляє: „Більш як половина греко-орієнтального населення говорить українською мовою (Zieglauer Bilder aus ober Bukovina 2. Bilderreihe das Yahr 1780 S. 151) а епископ мусів певно добре знати свою епископію, коли заявив про се в своїм звідомленню й ще жадав, щоб були для його епископії доставлені потрібні церковно-славянські книги. При сім треба згадати, що в теольогічній школі в монастирі Путні викладалося й старославянську мову — викладав її знаний граматик Демитрій Попович, та Евстахій Евтемій.

Про подібну статистику віруючих буковинської дієцезії, що до її національности подає яких 36 літ пізнійше митрополит з Карловіц в своїй відповіді на письмо буковинського епископа Данила Влаховича. Митрополит пише більше-менше слідуюче про буковинську дієцезію, що до пляну науки в теольогічній школі: „Нехай кандидати Вашої дієцезії, котрі походять з тої частини, де більша половина населення є українська й говорить тільки тою мовою, вчать ся деяких теольогічних предметів в славянській мові (гляди M. Colinescu, Normalien der Bukowinoer gr. or. Diozeze III. Bd. S. 1391 Anm.).

Відомість про рівноправність української національности, віруючих буковинської дієцезії митрополит міг мати лиш з уст або з письма буковинського дієцезіяльного епископа Данила Влаховича.

А колиж ми ще дальше розглянемо національну сторону віруючих буковинської дієцезії, то побачимо, що також самий епископ, пізнійший митрополит Евгеній Гакман в своїм знанім посланію (Czernowitz 1865. S. 142) говорить: „Дієцезія складається з половини віруючих Русинів (Українців), а з половини Румунів", і він сим домагався рівного поділу своєї дієцезії, щодо мови й щодо рівного трактования українського населення разом з Румунами.

Подібні відносини, що до рівного числа віруючих обох національностей, задержалися аж до сегоднішного дня. На підставі останньої австрійської переписі з років 1900 й 1910 замешкувало Буковину в р. 1900 — 298.798 Українців а 229,018 Румунів; в році 1910 — 305.101 Українців, а 273,254 Румунів. Колиж ми від сьої загальної суми переписі відтягнемо 25,141 українських греко-католиків, то будемо мати чисте число православних Українців 279,960, а по відтягненю 1,143 греко-католиків Румунів, загальне число буде 272,-111 православних Румунів. Подібну статистику, щодо рівного числа Українців і Румунів, бачимо також з переписі переведеної в 1920 році, яку перепровадило румунське правительство. Вона виказала 303,000 Українців і 284,000 Румунів.

На підставі сього можемо твердити, що дієцезія в якій число віруючих двох національностей мають рівну перевагу — не можна зачислювати до одної й після неї потім називати нашу архидієцезію національною румунською.

Така переміна буде для одної національности (се є Українців) несправедливою й ніколи не може запанувати в такій дієцезії порозуміння всіх віруючих, а викличе велике огірчення з покривдженої сторони.

Після засад греко-орієнтальної церкви, що дозволяе на національні церкви ,як грецьку, болгарську, сербську, російську, румунську, коли тільки єдність віруючих одної національности до сього стремить — **мають таке саме право до сього й Українці на Буковині, як і Румуни.**

Колиж в предложенім статуті наша дотеперішня архидієцезія мається називати **„греко-румунська" („orthodox-romana")** з промовчанням зовсім назви української — **то я пропоную, як відпоручник українського народу, ради справедливости, щоб назва нашої архидієцезії була перемінена на архидієцезію „українська-румунська",** або щоб було зовсім відкинено національну назву **румунську** а осталася тільки назва **орієнтальна."**

XIV.

На протест проф. Козака, як я вже вище сказав, того дня ніхто не важився відповідати, тільки заступник предсідателя конґресу, др. Евзебій Попович, відповів на сей український протест слідуюче: „Я з християнської чемности позволив вам пане сенатор на відчитання вашого протесту, однак заявляю, що я не можу допустити до дебати над вашими протестами, бо вони не входять в рамці сього конґресу. Ви перейшли в своїх протестах рамці програми назначеного теперішного нашого конґресу, однак я уважаю, ще за свою повинність, як предсідатель сього конґресу, заявити вам, як відпоручникови українського народу, що се вже стверджено й доказано, що актом злуки Буковини з Старою Румунією наша держава стала одною національною цілістю — з тої причинии й всі віруючі нашої орієнтальної церкви прилучаються до одної неподільної національної румунської православної церкви, бо-ж ясно, що як всі нерумунські елементи, які входять в склад нашої держави не можуть змінити національного характеру нашої держави, так рівнож й не зможуть змінити не-румунські елементи нашої національної румунської православної церкви.

Український нарід нехай буде переконаний, що виросумілість румунського народу не скривдить його на полі національно-культурно-релігійнім, й що він може свідомо продовжати своє національне, культурне й релігійне життя під скриптом румунської церкви, без жадної перешкоди, — однак всякі можливі виступи чужих елементів проти нашої національної держави та національної румунської церкви не будуть терпимі й толеровані. Із отсих то причин я й не можу дозволити допустити ваші протести до наради, й замикаю всяку дискусію над сею справою. (Після Drepteatea з 25 жовтня, 1921, число 214)."

Так бачимо, що відповідь заступника предсідателя конґресу була лише політичною хитрою маніфестацією, та політичним ударом, лише на те, щоб всякий протест з сторони Українців ослабити та задемонструвати потім в пресі, що Румуни не хотять утискати українську меншість, коли вона тільки буде смирненька. Бо-ж здається, що в сю відповідь й сам таки Евзебій Попович певно не вірив й уважав її лише за масненькі, гарно сказані слова в парляментарний спосіб, якими завсігди засліплюється очі невдоволених. Коли-ж українські відпоручники домагалися, щоб їх протести прийшли під нараду, та були запротоколовані — румунські відпоручники по довгій дебаті згодились, однак, коли прийшло до голосования, то пропозицію д-ра Козака, щоб архидієцезія не була названа національною румунською, але українсько-румунською, або зовсім відкинення назви національна румунська — а осталася назва православно-орієнтальна, відкинено 37 голосами проти 7. На сей вислід українські відпоручники були приготовані. Перевага румунського терору побідила.

(Дальше буде).

„ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСТНИК"
орган Української Греко-Православної Церкви в Канаді.
Виходить що місяця.
Видає Українська Православна Видавнича Спілка.
Редактор, Свящ. В. Кудрик.
Передплата 1 доляр за 12 чисел.

THE ORTHODOX HERALD
Official organ of the Ukrainian Greek-Orthodox Church of Canada
Published Monthly.
Published by the Ukrainian Orthodox Publishing Co.
Rev. W. Kudryk, Editor.
Subscription 1 Dollar for 12 issues.

Адресуйте: — Address:
THE ORTHODOX HERALD
379 PARR STREET, — WINNIPEG, MAN.

ЗНАЧІННЯ ЦЕРКВИ В ЖИТТЮ НАРОДУ.

Народ, що дорожить своєю (не чужою!) церквою і йде за її проводом — підіймається в гору.

Народ, що легковажить свою церкву — спускається в долину.

Те саме відноситься і до кождого поодинокого чоловіка.

З впровадженням Православної Церкви на Україну за князя Володимира Великого 988 року, прийшла на Україну освіта. Від тоді український народ став свідомий самого себе, як одна велика родина, що жиє одним спільним життям і має перед собою і для себе спільні обовязки.

Від впровадження православної церкви на Україну починаєсь письменство, книжна освіта і писана історія українського народу.

Перша освіта ширилась серед народу через церкву, або за її впливами.

Де ніщо не могло змягчити давної дикої жорстокости серед напів дикого народу, там змягчувала її церква.

Щоби знищити силу і самостійне життя народу, вороги завсігди в першу чергу нищили його церкву. Вони розуміли, яку велику силу має церква. Нищили Поляки, нищили Москалі, нищили Румуни, нищили Мадяре. Всі вони знали, що коли сила церкви впаде, тоді буде можна легко йти побідним походом дальше.

Церква в Українців в найтяжших хвилях життя, була завсігди найсильнійшою народною твердинею.

Козацькі оборонні війни провадились під кличем: „За народ і віру православну!"

Коло церков засновувались Церковні Брацтва, в яких збирались найсвідомійші і найщирійші люде для оборони народного життя перед ворогами. І брацтва тії робили велику народню роботу.

Церковні Брацтва засновували друкарні, школи, шпиталі, отже були поважною силою, твердинями народнього життя.

Колиж українські богаті родини під напором ворожої сили перейшли в чужі табори, то духовенство було одиноким, що остало при народі — як свідомійша кляса, як кляса, що ділячи долю і недолю народу, піддержувала його віру і надію на кращі часи.

І тому розумний і шануючий свою гідність чоловік поважає цілою душею церкву своїх предків, церкву свого народу.

Він поважає її, як інституцію, що веде людей до праведности і тим робить кращим їх життя і наближає їх до Бога.

Він поважає закон, на якім церква основуєсь і свідомо, охотно піддаєсь його вимогам.

Він радіє, що народ має свою духову твердиню і він дбає про її величність, силу і забезпеку перед ворожими наступами.

І тому чоловік, який щиро і розумно поважає церков: Не опоганить своєї особистої ані народної гідности перед ніким. Він буде завсігди і всюди поважним, примірним і діяльним громадянином.

Він не буде байдужим, скупим, лінивим. Він не стане зрадником свого народу.

Він і дітей виховає примірно, поважно, на гарних людей на добрих громадян — і на окрасу свому домови, свому родови і свому народови.

Хтож легковажить церков свого народу, той вже тимсамим зійшов з морального ґрунту, відорвався від життя, став відблуканою вівцею, що не знає, де її гурт, ні не має в часі бурі пристановища.

Се блудний син, що забув родинну гідність, забув імя батька-матери і пропускає вік і батьківське добро з ледачими людьми.

Се зарозумілий чоловік, що висше поставив хвилеві особисті забаганки, ніж почуття народної гідности; ніж розумне праведне життя; ніж труди тих розумних і щирих людей, що працювали і працюють для піднесення людського життя.

Се лінивий чоловік, що поставив хвилеві вигоди висше святих обовязків, висше благородних стремлінь і праведної, розумної праці.

Такий чоловік не є ніколи поважним громадянином

Він дітий не виховає на поважних людей.

Він завсігди стоїть осторонь громади, як втікач, як чужинець.

Він дуже легко може стати народним зрадником, бо під його ногами нема твердого, неподатного морального ґрунту.

Він не може бути приміром для доброго, але завсігди є приміром для злого, для байдужого, для самолюба, для скупаря.

Він дітий своїх виховає на гірших і поганійших, ніж сам.

Життя його пройде безцільно, безвартно. І для тих, що знали його, однаково буде:

„Чи жив, чи загинув."

А до котрих ти, читачу, належиш?

МОРАЛЬНИЙ СТАН ГР. КАТ. ПРОФЕСОРІВ БОГОСЛОВІЯ В ГАЛИЧИНІ.

Суддя Роман Дмоховський належить в Галичині до передових громадських діячів в послідних тяжких часах. Він є одним з тих, що будучи світським чоловіком, завзято протестує проти польської і римської роботи, вимірені на знищення греко-католицької церкви і заведення костела.

В 24 ч. перемиського „Українського Голосу" помістив Дмоховський статтю, в якій між иншим говориться:

З захисту в Станиславові прогнав Хомишин з своїми прислужниками сироту (за те, що брат не хотів бути целєбсом). Не могучи бачитися з настоятелем захисту (о. д-ром Бойчуком), Дмоховський вислав до нього лист, де вказував на брак християнського милосердя. З листом післав також образок, на якім був намальований Спаситель, що пригортає дітей до себе.

За час дістає Дмоховський від о. Бойчука лист з вуличними, нехристіянськими кпинами такого змісту:

Ваше Преосвященство! Хто пише „драматичні посланія", дає наставленія і „вітцівські" поради питомцям і ректорам, з рамени кого екскомунікується Епископів і Митрополитів, той принайменше мусить бути патріярхом — як не українським Папою!

Мене Ваша Святість не застали дома. Я їздив закладати вже девятий сирітський захист в Станиславівській діецезії (мабуть під сим Бойчук розуміє: для дітей целєбсів!); тому нехай Ваша Святість будуть ласкаві звинити неприсутність Вашого вірного підданого.

Зазначу, що я при тій нагоді Вашу Святість виручив грошево.

Осібно висилаю Вашій святости статут нашого Товариства до ласкавої апробати.

Цілуючи Вашій Святости капці — очікую дальших наставленій і вітцівських порад, остаю в покорі — найнизший слуга Вашої Святости.

о. Др. Аксентій Бойчук.

Станиславів 11. 4, 1925

П. С. Дякуючи за памятковий образок Вашої Святости — осміляю похвалитися, що я таких образків раз одної днини вислав аж 18,000 штук в діецезію. — о. Др. Бойчук.

І сей то Бойчук, що потрафить писати такі безсоромні листи, є **Доктором св. Богословія і Ректором духовної семинарії** — отже він то виховує священиків!

Ось хто провадить нині греко-католицьку церкву! Та не самий тут Бойчук, бо-ж він має над собою такогож Хомишина, а Хомишин Шептицького. І жаден жадного не спиняє, не опамятує!

В 25 ч. перемиського „Українського Голосу" Дмоховський помістив отвертий лист до Бойчука. Кажучи, що він дістав від Бойчука ще новійший лист і якого письмо є те саме, що і наведеного вже листа, Дмоховський між иншим каже:

— .... з огляду на комплетний (повний) заник почуття личної гідности того, хто сей лист писав, з огляду на негідне пониження духовного стану, не можу повірити, щоби лист писав др. Богословія і ректор духовної семинарії о. Др. Бойчук. Шукайте Отче Ректор сего шубравця й ідіота — хама, котрий підшився під Ваше імя, а як знайдете, подайте мені його назвиско — то я поступлю з ним так, як на се така каналія заслугує. — Роман Дмоховський.

Значить: шубравець, ідіот і каналія, хто такі листи пише, як др. Богословія, а коли др. Богословія образиться, нехай доказує, що се хтось підписався його іменем.

І чи диво, що люде лишають католицьку церкву?!

Свящ. С. В. Савчук.

ЯК ПОВСТАЛА УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В КАНАДІ.

(Дальше).

XVII. ВІД ДРУГОГО ДО ТРЕТЬОГО СОБОРУ.

Після другого Собору Українська Греко-Православна Церква почала скоро зростати в силу. Тоді, коли перед Собором її противники могли ще баламутити людей, що вона не є ніякою церквою, бо не має свого епископа, то тепер сього казати вже не могли. Правда, вони підшукували інші закиди, як приміром, що Митрополит Германос не є правним православним епископом, бо не є в злуці з російською місією (!) — сього „аргументу" вживали не тільки кацапи, але й католики — та що Українська Православна Церква ніколи не буде мати українського епископа, бо її провідники запродали її Сирійцям, але такі „аргументи" помагали їм мало. Не помагало їм і те, що прозивали Митрополита Германоса Жидом, Арабом, Турком, Магометом а Українську Православну Церкву саскатунською, свистунівською, козацькою та „національною" (в згірдливім тоні). Народ вже пізнався так на політиці Риму, як і на політиці московської місії і повінею рушив до Рідної Церкви. Але вона на жаль не могла відразу задоволити їх душевних потреб, а то ізза браку духовних сил. В неї було всього на всього чотири священики! Але вже в марті 1920 року, число священиків збільшилося о трох, коли-то Митрополит Германос висвятив в Ст. Павл, Мінн. (Злучені Держави) трох питомців українського православного духовного семинаря в Саскатуні. Ними були оо. С. В. Савчук, Дмитро Стратійчук і Петро Самець. Се зміцнило Українську Православну Церкву не менше може чим сам Собор, бо тоді, коли Собор дав їй правного епископа, то тепер вона дістала своїх питомих працівників, які опинилися в рядах їх священиків не припадково, ані не через незалежні від них обставини, або ради каріери, тільки з самої посвяти до діла, яке вважали святим. Про се свідчить найкраще факт, що кождому з них всміхалася багато вигіднійша професія, чим душпастерство, так під зглядом матеріяльним як і під зглядом відвічальности перед своїм народом і його історією.

Нові священики були призначені по одному на кожду із трох західних провінцій — о. Самець на Манітобу, о. Савчук на Саскачеван, о. Стратійчук на Алберту — і з тим почалася інтензивна місійна праця, головно в Саскачевані. Серцем місійних подвигів був о. др. Герман. Симпатичний, поважний, з довголітним досвідом та вповні обзнакомлений з душею українського переселенця, головно з Буковини, він з найбільшого противника потрафив зробити, як не повного приятеля, то бодай симпатика*).

Подивляти треба також його віру в слушність нашої справи та завзятість, з якою він працював для неї, тимбільше, що сам був Румуном. Заєдно пригадуються його слова: „Волохи дали Українцям Могилу, а Українці Волохам князя Вишневецького; чому-ж і я не мав би попрацювати для Українців?" Тоді ще не предвиджувалося, в який спосіб Румуни віддячуться Українцям „за князя Вишневецького", захопивши під своє правління Буковину . . .

Та не треба думати, що ідея Рідної Церкви приймалася між загалом аж надто легко, без праці. Католики і кацапи поборювали її спільними силами, не вибираючи в средствах боротьби, і сьогодня не мало дивуються, як така маленька горстка українських православних працівників успіла не тільки затримати заняті позиції, але ще й нові здобувати. Але про те, кілько то священики-піоніри натерпілися, кілько вони перенесли наруги й матеріяльних злиднів, — ще не пора писати. Все се ще надто свіжа історія (хоч і не всім знана), а до того надто болюча і недокінчена, — нехай отже підожде свого часу. Але треба тут сказати отсе: Колиб українські православні священики-піоніри були справді стали священиками тільки задля матеріяльної користи, задля долярів, так як се говорили і говорять вороги Рідної Церкви, то можна сміло сказати, що Української Греко-Православної Церкви в Канаді сьогодня не було би, бо вони булиб покинули її таки в перших місяцях.

При кінци червня, 1920 р. до Канади приїхав з Европи о. др. Микола Копачук. Він ще зимою подався був на позицію адміністратора Української Греко-Православної Церкви в Канаді і Брацтво спровадило його в надії, що він покажеться компетентним на таке відвічальне становиско. Але з його приїздом показалося, що він немав поняття про тутешні церковні відносини, як також що мав великі претенсії, питомі всім новоприбувшим інтелігентам зі старого краю, які не годилися з тутешними вимогами. Все-ж таки не можна сказати, щоби Церква з його приїзду не скористала, а то хоч би тим, що Українці з Буковини, почувши, що їх краян, пан-отець, злучився з Українською Православною Церквою почали відноситися до неї з більшим довірям.

З приїздом д-ра Копачука до Саскачевану др. Герман відїхав до Алберти, де устроював з о. Стратійчуком місії по кольоніях та подавав лекції питомцям духовного семинаря, які переїхали з Саскатуну до Андрю, Алберта. Др. Копачук тимчасом обїздив українські православні громади в Саскачевані, Алберті та в Манітобі.

Так проминуло літо а з початком зими був скликаний Третий Український Православний Собор в Віннінеґу (11 листопада), Саскатуні (18 листопада) і в Едмонтоні (25 листопада).

Третий Собор відбувся при меншім числі учасників, як другий, а то ізза скрутного матеріяльного положення, в якому люде того року находилися, але зі звітів священиків і делеґатів було ясно, що ідея Рідної Церкви чим раз глибше вкорінюється в народі і що одинокою причиною чому Рідна Церква не захопила ще ширших мас народу, се брак священиків. Не менше також давався відчувати брак свого орґану, який ніс би між народ ідею Рідної Церкви і правдиве світло Христової науки. Ввиду сього Собор припоручив Консисторії і Брацтвови якнайскорше приступити до видавання релиґійного часопису, але через брак матеріяльних засобів се розпрояження Собору було виконане аж з весною 1924 року.

Собор також приняв слідуючу резолюцію в справі злуки з Українською Автокефальною Церквою на Україні:

„Собор рішає, щоби Брацтво і Консисторія Української Греко-Православної Церкви в Канаді увійшли в орґанічну злуку з київською митрополією так скоро, як лиш комунікаційні відносини на се позволять."

Щодо справи кандидатури о. др. Копачука на адміністратора Української Греко-Православної Церкви в Канаді, то Собор передав її до остаточного вирішення Консисторії і Брацтва, які на своїм спільнім засіданню (19 листопада 1920 р.) вирішили, щоби адміністраторства не відкривати та щоби о. др. Копачук занявся звичайною душпастирською працею.

(Дальше буде).

*) Др. Герман також не мало причинився до зміцнення матеріяльної сторони організації. На його пропозицію Брацтво й Консисторія завели фундаторство і він, переїзджаючи по кольоніях, приєднав самий мало не всіх фундаторів. Імена фундаторів будуть подані при иншій нагоді. Тут треба тільки сказати, що вони дуже богато причинилися до розвою нашої Церкви, бо колиб не матеріяльна поміч, яку вони дали, то тяжко сказати, чи діло можнаб було так успішно попровадити, як попровадилося.

ДУМКИ І СПОСТЕРЕЖЕННЯ.

ЄВАНГЕЛЬСЬКА МІСІЯ В ГАЛИЧИНІ.

В однім з попередних чисел „Канадійського Ранка" була подана новинка про успіхи євангельської місії (презбитеріянської) в Галичині та про євангельські богослуження.

Богослуження відбуваються чисто по євангельськи. Читають Святе Письмо, співають євангельські псальми і пісні, по євангельськи моляться, слухають євангельських проповідий . . . Одним словом, євангельські богослуження хоч куди . . .

Таке говорить „Канадійський Ранок", та зовсім що иншого говорить наочний свідок, який недавно приїхав з Галичини до Канади. Він каже, що презбитеріянська місія в Галичині поширює свої впливи не силою „євангельського духа", а силою якраз тих „забобонів", за які нам так часто приходиться випити від євангельського „Канад. Ранка". А іменно, презбитеріянські „апостоли" в Галичині відправляють свої богослуження зовсім не по євангельськи. Вони відправляють Службу Божу св. Івана Золотоустого (в українській мові, переводу професора Огієнка), вбирають ризи, вживають свічок, кадила й образів та хрестяться. Також свою церкву називають „українською національною" (хоч може й не офіціяльно). А що заховують східний обряд в цілости, то люде звичайно думають, що се українська православна церква. Крім того вангельські „апостоли" мають ще й другу приману. Як нас інформують, вони платять всім тим, які стануть „євангеликами" по 20 долярів за голову ,без згляду на вік, пол і стан. Одним словом, роблять якраз те, що робили колись в Канаді, де приєднували людей в той спосіб, що задержували церковні обряди та роздавали старі лахи.

Ось, як виглядає євангельська місія в Галичині!

— — — — — — — —

Українські часописи в Галичині називають еп. Хомишина „хорим чоловіком", „маняком", і т. п. Що-ж сказати про „Канадійського Українця", який передруковує „пастирський" лист „хорого чоловіка" в цілости?

ПРОТ. К. КИРСТЮК.

ЦЕРКОВНЕ ПРАВО ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ.

(Дальше).

V.

Наука церковного права і її завдання.

Становище церкви і значіння її права вимагають, щоби се право виложити так, щоби пізнати в ньому органічну єдність, його внутрішну мисль і провідний принцип, бо лише так буде можливо вглубитися в його духа й зрозуміти пануючу в ньому гармонію. З огляду на се й на взнесле значіння інституції, до якої відноситься се право, треба весь матеріял церковного права обробити науково; значить треба його представити так, **щоби весь зміст права виставлено в його повноті, ясно і в такій звязи, щоби пізнати причину всьому, походження з основного принципу, як також напрям до певної мети.** Таке систематичне виложення цілого змісту церковного права творить науку церковного права.

Наука церковного права має отже показати, як церковне право повстало і як воно розвивалося, вказати на незмінність його основи, ствердити за помочею юридичної льоґіки й історичного закону познаку для розсудження питання, оскільки устрій в церковній орґанізації може змінитися відповідно до місцевих і національних обставин, достарчити непохитну підставу для критики партикулярного церковного права й його відносин до основних приписів церковного життя і наконець повчити про той спосіб управи церквою, який відповідає її меті.

Се завдання сповнить наука церковного права в повнім змислі лише тоді, коли виложить свій фактичний (дійсний) зміст як науку права і збереже свою самостійність так супроти теольоґічних як і прочих юридичних наук.

Коли приглянемося блище загальному завданню церкви (Розділ І), побачимо, що в ньому виступають дві сторони, які, хотяй **звязані з собою** тісно й нероздільно, все таки **що** до зовнішного вигляду виказують ріжницю. Перша сторона відноситься до становища чоловіка, яке він має заняти супроти Бога, щоби стати учасником тих дібр, які відкриває Євангеліє; друга сторона відноситься до управильнення становища, яке чоловік має заняти зглядом церкви, як цілости, і зглядом її членів. В першім відношенню розпоряджає церква благодатними средствами, які примирюють чоловіка з Богом і провадять його до вічного спасення; в другім відношенню являється церква як спільність людей на землі з означеною метою, як суспільний орґанізм, який жие й розвиваєть ся після усталених правил. Се послідне відношення творить якраз предмет науки церковного права, тоді коли першим відношенням займаються теольоґічні науки.

Щоби наука церковного права сповнила своє завдання вичерпуючо, щоби вона була встані представити церковний орґанізм в його цілости, щоби явилась як самостійна наука з власною метою і щоби виложила правні відносини в церкві, мусить вона звернути свою увагу лише на те, що торкаєть ся сих правних відносин і вилучити з своєї области те, що не належить безпосередно сюди.

Церковне право відноситься і до віри і до моралі, але воно не займається виложенням віри і моралі, бо в сей спосіб повстала-б велика заплутанина, і церковне право перестало би бути тим, чим воно має бути після своєї природи, именно наукою права.

Наука церковного права мусить згідно з своїм завданням відділити між всіми церковними інституціями юридичні від неюридичних і змайматися лише першими, а другі полишити прочим наукам. Так прим. находиться в числі тайн і тайна Оливопомазання, яка установлена Богом і служить для спасення людей; однакож церковне право не дуже то займаєть ся нею, бо нема правного припису для приняття сеї тайни, і, впрочім, приняття або неприняття сеї тайни не потягає за собою ніяких правних наслідків.

Подібно мусить наука церковного права відділити сторону віри від юридичної сторони і при тих церковних інституціях, які торкаються так віри як і права; і при них має вона займатися юридичною стороною, а неюридичну полишити обговоренню иншими науками. Крещенням прим. осягає чоловік після християнської науки освободження від первородного гріха і примирення з Богом. Для права має сторона віри тайни Крещення підрядне значіння; однак Крещення має важність для права тому, бо Крещенням осягає чоловік церковну правоздатність. Тому й звертає право увагу на те, чи сповнені всі законні приписи зглядом приняття сеї тайни, і чи отже чоловік через сю тайну став повноправним членом церкви.

VI.

Спосіб (метода) виложення церковного права.

Ходить тепер о те, якої методи наукового виложення права держатися.

Про се є ріжні погляди. В енцикльопедіях права находимо ріжні методи, як емпіричну, історичну, фільозофічну, історично-фільозофічну і історично-догматичну.

Пригляньмося тепер кождій методі з окрема і побачимо, котра з них найкраще виконає завдання науки церковного права.

Емпірична метода не входить в нутро права; для неї має важність лише внішна сторона права і вона обговорює його так, як воно вже істнує, але не слідить за тим, як воно повстало і розвивалося, і не оглядається на основний провідний принцип.

Історичну методу саму про себе не можна уважати злою, але треба її лучити з иншими методами, коли хочемо, щоби вона принесла науці користь; придержуючись самої історичної методи ми не схопимо внутрішної сили права, але, противно, ми будемо осуджувати право не на підставі догми права, але з точки погляду на історичну консеквенцію.

Фільозофічна метода одностороння; тримаючись її ми не дізнаємося, як право повстало і як воно розвивалося, і не порозуміємо його позитивного значіння. Впрочім ся метода провадить до субєктивізму, а вислід її є так зване „фільозофічне" або „природне" право.

Історично-фільозофічна метода більше-менше не зла, лише при ній треба би дуже обережно обходитися з фільозофічним елементом, щоб вдержатись на твердій основі і вірно тримати догми права.

Історично-доґматична метода найвідповіднiша, бо вона якраз причиниться до того, що наука церковного права сповнить вичерпуючо своє завдання, яке представлене в Розділі 5.

Всі партикулярні церкви побудовані на загальнім церковнім праві, як основі (підвалині). Попри се право мають вони ще й свої особливі норми, які не нехтують головних правних основин, але відносяться особливо до адміністративної (зарядчої) сторони церковного життя. І де сі норми в головних точках подібні до себе, там нема конечности наводити їх при кождім питанню з поодинока; але де сі норми виказують між собою більші відступлення і де особливші прикмети одної або другої церкви виступають остріще, там треба буде застановитися над ними з осібна.

VII.

Помічні науки церковного права.

Наука церковного права черпає свій зміст із власних жерел, але вона опирається також і на инші науки, які служать її як помічні науки. Сюди зачисляємо певні галузи **теольоґії, історії і права.**

1. **З теольоґії** треба назвати: а) Ексеґезу (пояснення книг) Старого і Нового Завіту, б) Доґматику, в) Моральне Богословя, ґ) Церковну Історію, ґ) Пастирське Богословя.

2. **З історичних наук:** а) Археольоґію, б) Дипльоматику, в) Хронольоґію, ґ) Геоґрафію і Статистику.

3. **З юридичних дисціплін** наведемо тут ті галузи науки права, що без їх знання справді можливо займатися практичною стороною церковного права, але ніколи науковою; бо ті дисципліни роблять церковне право зрозумілим і вони якраз причиняються до виложення церковного права як самостійної науки права.

Перше місце між сими дисциплінами має:

а) **Фільозофія права,** яка познакомляє нас з найвищими принципами права; потім

б) **Грецько-римське право,** з яким церковне право стоїть в нерозлучній звязи. Коли християнство не було ще признане державою, вірні церкви піддавалися в певних питаннях царським розпорядкам. Ще більшу вагу осягнуло грецько-римське право, коли царі стали християнами. В усяких правних питаннях, в яких церква не мала ще своїх правил, трималася вона приписів світського закону, який містив у собі ряд постанов, що відносилися до ріжних питань церковного життя. І так Теодозіянський кодекс присвячує цілу шістнацяту книжку таким постановам, Юстініянський кодекс містить в перших тринацятьох заголовках першої книжки постанови, які відносяться до християнської віри і церкви; між новелями Юстіяніяна находимо богато таких, які говорять про ті самі питання. Те саме находимо в новелях Юстина, Тіберія, Гераклія і инших наслідників Юстініяна. Більшу часть сих постанов принято до збірників канонів, де вони дістали навіть осібну назву: канонізовані закони (leges canonizatae).

Вже з сего виходить дуже ясно, що грецько-римське право має значіння помічної науки для церковного права.

в. **Жидівське право** тому важне для церковного права, бо богато приписів Мойсеєвого законодавства перейшло в християнську церкву, і сам Основатель церкви оголосив, „що не прийшов знівечити закон або пророків; не прийшов знівечити, а сповнити" (Мат. 5, 17).

ґ. **Славянське право** є помічною наукою для церковного права особливо славянських народів, бо лише на підставі сего права можна пояснити собі певні прикмети в церковнім життю славянських народів, яких нема прим. в грецькій церкві.

ґ. **Право поодиноких держав,** в яких находиться православна церква.

(Дальше буде).

Той, кого образили й хто може спокійно стерпіти образу, і не звертає її, той досяг великої перемоги в справі життя.

Женевіо-Лян.

Доки ми живі наші душі мертві й поховані в нашому тілі, а коли ж ми вмираємо, вони оживають.

Геракліт Ефеський.

ПІСНЯ ЧУДОТВОРНІЙ ІКОНІ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ ПОЧАЇВСЬКОЇ.

Пасли пастирі вівці на горі,
Бачили божу матір на скалі —
На тій скалі стопу знати,
Де стояла Божа Мати,
З ней воду беруть,
Всім вірним дають.
О Пречиста Діва Марія,
Де в Почаїві ікона твоя!
Чуда твої над чудами
Показалась над Турками,
Бо твоя сила
Всіх побідила.
З міста Збаража в Почаїв прийшли,
Много народу християн знайшли;
І радяться не вертати,
Поки зможуть всіх дістати,
Раду складають,
Всі ся змовляють.
В вівторок рано браму облягли,
Тоді черцеви голову стяли;
І він її підоймає,
Перед образ приступає,
В жертву приносить,
Помочи просить.
А в монастирі плачуть, ридають,
Руки підносять, хрестом падають:
Змилуй-же ся, Діво Мати,
Не дай же нам погибати
В нещасній долі —
В Турків в неволі.
За оден день бо з турецькой землі
Став в Почаїві чернець з неволі
Матер Божую благати,
Щоб схотіла розігнати
Злих бісурманів
Магометанів.
Божая Мати всім ся з'явила
І омофором вірних покрила:
Не бійтеся християне,
Не візьмуть вас бісурмане
У свої руки
В тяжкії муки!
А Йов Желізо із Марією
Став на подвірю всім видимою:
Дай нам ,Мати, поміч нині,
Не лишай сеї святині,
Наша Царице
І Владичице!

Турки-Татаре сміло ступають,
На гору стріли, як дощ пускають;
І погрожують мечами,
Повно стрілів за плечами —
Та всі їх стріли
Назад летіли.
Крикнув на військо турецький баша;
Всі ми погибли, недоле наша!
Стріли назад повертають
І нас самих убивають...
Що я такого
Бачу дивного!
З того ся Турки всі дивували:
Такого чуда ми не видали!
Знать небесні божі сили!...
Полки війська наступили —
Нас проганяють
І убивають.
Ви християне! — Турок питає,
Що за Цариця в горі сіяє?
З нею військо із мечами,
Поступає все за нами —
Не йде землею,
Но облаками.
А християне так їм сказали:
То Мати Божа, з нею-ж Ангели;
Єї образ в монастирі,
Славний, чудний в божій силі,
Котрую має
І всім являє.
Всі утікати тепер почали,
В страху великім всі закричали:
Перед нами сила неба —
Утікати сейчас треба!...
Недоле наша —
Забитий баша!
Всі бісурмане з місця рушають,
З коней падають, карки ламають;
З Почаїва утікають,
Невільників оставляють —
Марії сила
Їх поразила.
О, Мати Божа, Наша Царице,
Перед тобою падем на лице:
Помагай нам—а в час смерти
Не дай в гріхах нам умерти,
Всіх Помічнице
І Заступнице!

Увага до повисшої пісні. — Старші люде сю пісню знають і тому повинні вчити її молодших. Вона гарна й інтересна і таких пісень не треба забувати. Тут вона подана вже цілком по українськи, щоби була і дитині зрозумілою і так її треба співати. В перекладі на українську мову треба було в кількох місцях змінити зміст деяких слів, та се змісту пісні не переіначує. Тут хиба треба ще пояснити молодим, що **„ікона"** значить — образ, **чернець** — монах, **омофор** — рід церковної одежі, **баша, або паша** — турецький комендант. В слідуючім же числі буде окрема стаття з історичними поясненнями про Почаїв, про пісні Почаївській Богоматери, про пісню Богоматери Підкамінецькій — її повстання і про Йова Желізо. В дальших числах буде подаватися час від часу побожні пісні з старих Богогласників, про які нині люде згадують та хотілиб їх мати. Розумієсь, що будуть вони подані вже чистою українською мовою, бо деякі з них молодшому поколінню і так церковщиною були би дуже незрозумілі. (Пв. Вк.).

З КАТОЛИЦЬКОГО СВІТА.

Відступство від католицизму в Австрії.

„Нива", орґан греко-католицького духовенства в Галичині, пише:

— В маленькій Австрії в 1922 р. відпало від католицької церкви **9,268** осіб; в 1923 році збільшилось те число до **22,888** осіб. Загалом від 1918 до 1923 р. стратила католицька церква в Австрії **51,330** осіб.

І „Нива" дальше питає:

— Дивна річ! Деж те духовенство „повне св. Духа? Як то, що воно не має впливу на своїх вірних? Здається треба би його зреформувати... А чомуж не реформують?... А чомуж нас реформують?...

Хорвати про своїх целебсів.

Коли в Галичині Шептицький з Хомишином та Коцилов ським силуються завести целібат, щоби зробити священників моральнійшими то Хорвати, в яких все духовенство нежонате, нарікають на неморальність серед нежонатого духовенства. В „Ниві" переповідає о. др. Г. К. (Костельник) зміст статті в хорвацькім „Католіцкім Лісті", де бачимо такі вислови:

— Найбільша причина упадку священичої поваги — се моральне життя священика (розуміесь нежонатого). Сіль землі не тільки стратила смак, але й зовсім попсувалась. Священик замісць щоби бути взором в парохії, деколи став її деморалізатором.

Дальше переповідаєсь, що нежонатий священик мусить бути в себе і слугою і наймитом і купцем (коли провадить господарство) і посланцем, отже не має часу журитися церквою. Він сповняє і ту роботу, яку в жонатого сповняє його дружина. А ще дальше — між нежонатим духовенством велика незгода. А ще дальше питають люде, хто забере маєток нежонатого і не подобається їм, коли бачать, як при смерти розтягає його, хто попаде...

Так змальовані нежонаті хорватські священики в хорватськім священичім часописі! Та в тім і сук, що Хорвати самі собі говорять про своїх целєбсів, а Українцям целібат захвалюють чужі аґенти та наймити, щоби їм пакостити!

„ЗМЯНА ОБЖОНДКУ".

Що значить ґешефт, покаже найліпше отсей випадок: адвокат Жид, Ілія Галперн, у Львові оголосив в польській „Ґазеті Поранній" таке (по польськи):

— Повідомляю своїх клієнтів і приятелів, що дня 15-го листопада 1924 р., на загальне бажання (!) я змінив обряд з жидівського на римо-католицький.

Отже отверто каже, що змінив не по своїм, але по чужім бажанню і тілько обряд. Віра жидівська і дальше при нім остала.

БОЖИК В ВІННІПЕҐУ.

Бувший московський право славний протоєрей Божик (та пер священик епископа Будки), автор ганебного „Акафисту до України", в якім він в найчорнійший спосіб оплюгавив Україну і все що українське, перенісся до Вінніпеґу і 2 серпня відправляв Службу Божу в Інституті Просвіти.

Війна за Православну Катедру в Ню Йорку.

Епископ Адам Филиповський пішов на трийцять днів до арешту за зневагу суду.

Боротьба за посідання російської православної катедри в Ню Йорку і палати епископа при ній, про що ми недавно доносили, не скінчилася на тім, що Адам Филиповський взяв їх при помочи поліції в своє посідання. Як показуєть ся, то розголошені пресою вісти про процес між митрополитом Платоном і епископом Филиповським не були зовсім точні. Именно вони були „подокторовані" в користь Адама Филиповського так, що виходило, нібито справді нюйоркський суддя всупереч всякій правничій процедурі признав Филиповського за якогось „епископа над всіми епископами". Нічого подібного не було. Справа представлялася в дійсности так, що Платон і Адам процесуються за те, хто з них старший. Коли одначе прийшло оноді до переслухання в суді, то ані Платон, ані його адвокати на час в суді не явилися і з тої причини вирок вийшов без переслухання, в користь Адама. Платон, як звичайно, зажадав спинення вироку, щоби відновити справу, і дістав його, та Адам взяв зі суду відпис вироку, удався з ним до поліції і 1 липня при помочи поліції викинув Платона з церкви і мешкання.

Се був самовільний крок, на який Адам не мав від суду ніякого уповноваження. Платон не занехав представити се судови і з початку минувшого тижня член найвисшого суду в Ню Йорку, судля Ліваї, признав епископа Адама та його адвоката Ґліка винними зневаги суду і присудив, що оба мають заплатити по 250 долярів кари та віддати церкву і палату назад в посідання Платона; в противнім разі мусять відсидіти по 30 днів в арешті.

До 31 липня Адам не віддав Платонови ні церкви ні палати, отже прийшли полісмени і попровадили його з епископської палати просто до арешту, де має відсидіти своїх 30 днів. Рівночасно прийшли адвокати Платона з судовим розпорядженням в руках аби перебрати церкву для Платона. Для помочі мали поліцію, яка мала вважати, щоби не діялося ніяке насильство. Церкву застали замкнену; в ній замкнулися сторонники Адама. Не було иншої ради, як приступити до облоги. Деякі сторонники Платона взяли сокири в руки і зачали рубати двері. Адамівці з середини називали Платонівців — большевиками, зрадниками, звірами, та нарешті сокири таки зробили своє. Платонівці увійшли до середини церкви через розбиті двері і доперва тоді прийшло до рукопашного бою між обома таборами а поліція дістала нагоду мирити посварених кацапів.

РОЗГАНЯЛИ ПРОЦЕСІЮ.

В неділю 14-го червня вибралась в Перемишли українська процесія на могили поляглих (пикулицькі могили). По дорозі приступив до священика поліцай і зажадав усунення тернового вінця з тризубом. Похід хвилево розбито. В замішаню почав польський сержант кричати: „Банда! банде розпендзіць!". А якийсь хорунжий вимахуючи шаблею пробував розігнати товпу. Се привело до бійки.

ВСІХ ОЧИ ЗВЕРНЕНІ НА ВІННІПЕҐ.

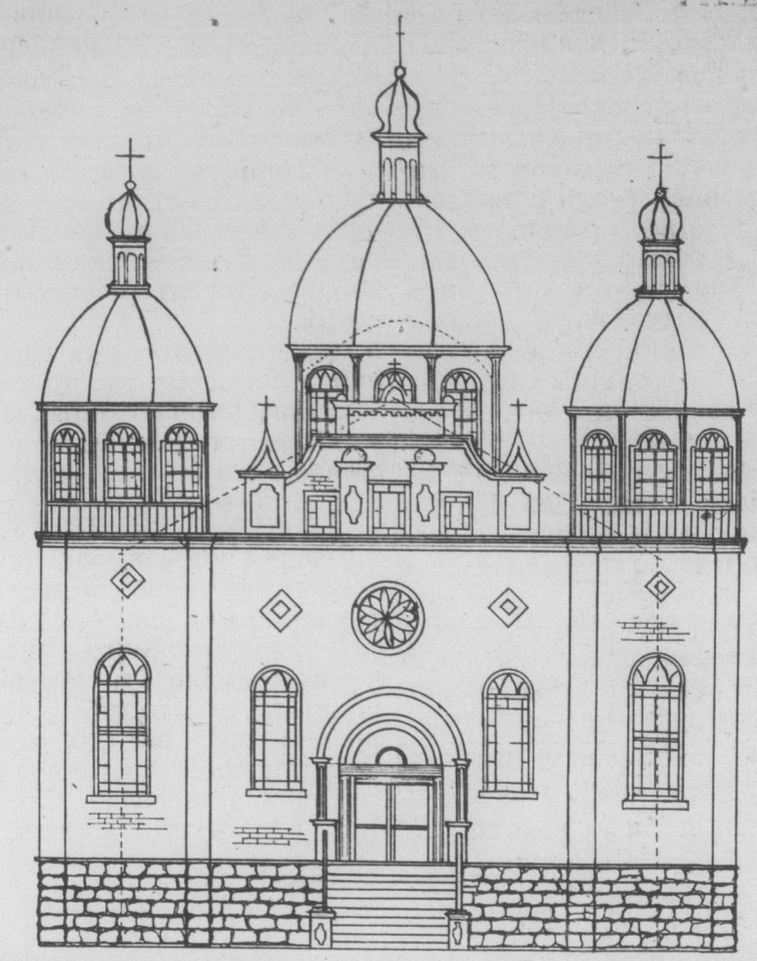

ФРОНТОВИЙ ВИД ЦЕРКВИ. — Понизше подається начерк української православної церкви в Вінніпеґу, як вона малаб виглядати по укінченню хоч можливо в дечім зайдуть незначні зміни.

Очи всіх Українців Канади звернені тепер на Вінніпеґ. А звернені вони найбільше тому, що в Вінніпеґу будується величава українська православна катедра. Такої будівлі як ся, Українці в Канаді доси ще нігде навіть не зачинали. За ходом будови найбільшої української святині на канадійській землі слідять уважно не тільки православні громадяне Вінніпеґу, але й католики; не тільки мешканці Вінніпеґу, але й мешканці сусідних кольоній, а також при їзжі. Місце будови є кождого вечера немов місцем всенародних зборів. Кождий відчуває, що збудування сего українського храму є питанням чести Канадійських Українців. Кождий відчуває, що се буде не лише церква, але й памятник українського народу в Канаді.

Тому українські православні громадяне Вінніпеґу відкликаються до всіх Українців без ріжниці, де вони живуть, щоби помогли в будові сего памятника-святині. Коли збудуємо сю святиню як найскорше, то честь всім Українцям за те буде. О поміч просимо тому, бо наша громада в Вінніпеґу поки що не є така численна, а нечисленна вона тому, бо доси православні Українці в Вінніпеґу не мали свого власного кутка, в котрім моґлиб що неділі сходитися чи то на молитву, чи на раду і як слід орґанізуватися. О поміч просимо й з уваги на величину будівлі та її кошт. Коли будуємо велику тревалу церкву, то зовсім не через неоправдану гордовитість, а більше через конечність. Ми бачимо потребу церкви, котра моглаб богато людей помістити, а будуємо її тревало хочби лиш тому, що міський будівельний закон сего вимагає.

Будова вже зачалась і значно поступила вперед. Поки що будується тільки низша часть церкви, яка пізнійше буде служити за галю на мітинґи і концерти та на школу. Ся часть має мати 15 стіп височини, 108 стіп довжини а 50 і 66 стіп ширини. Грошей на покриття коштів будови вже треба і тому просимо спішити з жертвами. В місті Вінніпеґу фундатором катедри стає кождий Українець, що зложить на ню $25.00, добродітелем, хто зложить $100.00, а ктитором, хто зложить $250.00. З поза Вінніпеґу фундатором стає той, хто зложить $10.00, добродітелем, хто зложить $40.00, а ктитором, хто зложить $100.00. Кромі того на ціль будови розпродуються квадратові стопи (фіти) по долярови за стопу. Кождий Українець в Канаді може безпечно купити кілька стіп. По розпродажі тих стіп українська православна громада може негайно приступати до укінчення будівлі. Причиніться до сего. Хто хотівби продавати між знакомими квадратові стопи, нехай пише до касіера церковного комітету, до котрого треба також слати всі жертви.

H. I. BLOCK,
210 DUFFERIN AVE., WINNIPEG.

На Укр. Прав. Церкву в Вінніпеґу.

Дальший виказ жертв на будову укр. прав. катедри в Вінніпеґу.

Панна А. Романчич	$10.00.
Н. Н.	25.00
К. Левицький	25.00
В. Гарасим	10.00
І. Дудар	2.00
Панна М. Мельник	20.00
Панна А. Шимків	25.00
Панна М. Клим	10.00
Р. Дудар	5.00
М. Колодрубський	5.00
І. Бариський	5.00
Вол. Вергун	5.00
С. Сокулький	10.00
А. Гарах	5.00
О. Пастух	10.00
О. Доскоч	5.00
О. Бабинець	10.00
С. Пуляк	10.00
Н. Совсун	25.00
Пані М. Богоніс	25.00
С. Міхоцький	10.00
М. Парастюк	5.00
І. Жук	20.00
Н. Кінаш	25.00
Вас. Свистун	25.00
Л. Довбенька	1.00
Пані К. Струс	5.00
А. Колодрубський	25.00
Д. Скрига	25.00
П. Богуш	25.00
В. Батицький	25.00
М. Король	5.00
Н. Яблоцький	5.00
І. Ґловацький	5.00
Н. Фостій, з Толстой, Ман.	10.00
Ґео. Моканик	25.00
П. Павлюкевич	10.00
М. Пелешок	10.00
Н. Бойчук	25.00
Ґео. Маріян	5.00
Ґ. Олійник	1.00
І. Цірка	10.00
Р. Дудар	5.00
Пані М. Кріль	10.00
М. Коваль	25.00
А. Струс	10.00
П. Грабинський	20.00
В. Довганик	25.00
М. Левадний	1.00

Збірка д. Івана Котика з Чіпман, Алта. з продажі квадратових стіп під будову катедри на суму $24.00.

Жертвували слідуючі:

По 10 дол.: І. Варшавський.

По 1 дол.: О. Кузик, М. Сташин, М. Івасюк, М. Федора, Т. Котик, С. Тимчишин, М. Фальковський, І. Винник, Д. Мотика, І. Котик, В. Федун, І. Янішевський, Ґ. Степа.

Збірка д. І. Онищука, в Вортінґон, Онт. з продажі квадратових стіп на суму $30.00. Жертвували слідуючі:

Іван Блудний	10.00
Роман О. Іван Онищук	14.00
Пан і пані Федор Богуш	2.00

По 1 дол.: Шевчук Андрій, Красножоник Василь. Мудрий Гордій, Долинюк Петро.

Усім жертводавцям щиро дякую, а зглядно панови І. Блудному, котрий сказав: як у нас буде своя українська церква, то буде і українська держава. Не зле булоб, щоб кождий Українець і Українка так думали то нас другі народи так не використовувалиби.

Желаю як найкращого успіху в так великім ділі для Українців.

Р. А.

Збірка о. Петра Мельничука в Роблін, Ман. з продажі кв. стіп. Жертвували слідуючі:

По 1 долярови: Микола Скоблений, Василь Малюта, Стефан Вандрівник, Мих. Чернецький, Антін Мостовий, Василь Дорош, Мих. Слюсар, Григорій Новосад, Анна Новосад, Іван Вівчарук, Єлисавета Вівчарук, Дмитро Ростоцький.

Збірка д. Н. Атаманюка в Кенора, Онт. на суму 8 дол. з продажі кв. стіп. Жертвували слідуючі:

По 2 дол.: Н. Атаманюк.

По 1 дол.: Ю. Ситник,, В. Савчук, Н. Сохацький, П. Катеринюк, Д. Самусь і Іван Сапач, з Давфін, Ман.

Щире спасибіг всім жертводавцям складає заряд церкви.

Ґ. Блок, касіер.

ПРИМІРНЕ ВЕСІЛЯ.

Дня 12 липня с. р. відбулось весіля в домі паньства Григорія і Палагни Буґера, в Дуфрост, Ман.

Пан Буґера звісний в Канаді, як щирий укр. патріот, отже і на родиннім святі, на весілю своєї донечки Марії, яка вийшла замуж за п. Михаїла Костюка з Детройт, Міш. не забуває про народно-церковну справу, але жертвує сам і заохочує гостей жертвувати на українську прав. катедру, яка якраз тепер будується в Вінніпеґу. Збірка представляєся як слідує:

П. Григорій Буґера — (жертва) 10.00 — квадратові фіти	3.00
Пані Палагна Буґера (жена) кв. стопи	2.00
Мирон Демянишин (зять) кв. с-	3.00
Анастазія Демянишин (донька)	1.00
Михаїл Костинюк (зять)	2.00
Марія Костинюк (донька)	2.00
Аанна Манько кв. стопи	2.00
Роман Сивак кв. стопи	4.00
Олена Ткачик	1.00
Ґеоргій Манчуленко	1.00
Анастазія Манчуленко	1.00

Честь, кому честь! Нехай сей благородний і патріотичний примір послужить для инших наших укр. православних громад. — А паньству Буґерам нехай Господь щастить в їх сімейнім життю.

Свящ. В. Новосад.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „ПРАВ. ВІСТНИКА" ЗЛОЖИЛИ:

Іван Мельник — Вакав, Саск. $1.00.

Православний Калєндар на Рік 1925.

ВЕРЕСЕНЬ.

1 В. Андрея, Сор.
2 С. Самуїла
3 Ч. Тадея ап.
4 П. Агатоника
5 С. Іринея

6 Н. 13. по Сош. Евтиха
7 П. Тита, Вартоломея
8 В. Андріяна, Наталії
9 С. Сави, Пімена
10 Ч. Августина, Мойсея
11 П. † Усікн. гол. Ів. Хр.
12 С. Олександра

13 Н. 14. по С. Пол. п. П. Б.
14 П. Симеона Ст.
15 В. Маманта, Івана
16 С. Антима, Теоктиста
17 Ч. Вавила, Мойсея
18 П. Захарії
19 С. Чудо Арх. Михайла

20 Н. 15. по С. Созонта
21 П. Різдво Пр. Богор.
22 В. Йоакима і Анни
23 С. Мінодори, Митродори
24 Ч. Теодори прп.
25 П. Автонома
26 С. Корнилія сотн.

27 Н. 16. по С. Воздв. ч. Хр.
28 П. Никити і Порфірія
29 В. Евфимії і Людм.
30 С. Софії і 3 доньок

ЗМІНА АДРЕСИ.

Повідомляється всіх інтересованих, що від 15-го серпня, 1925 р. адреса о. С. В. САВЧУКА буде: 779 Боровс Аве., Вінніпеґ, Ман. Телєфон J-3294.

Архиєрейські Візитації

Високопреосвященого Архиепископа Іоанна Теодоровича в Канаді.

9 серпня, неділя Брендон, Ман.
16 серпня, неділя, Вінніпеґ, Ман.
19 серпня, середа, Преобр. Г. Н. Іс. Христа, Фенвуд, Саск.
23 серпня, неділя, Ґудів, Саск., посвячення церкви.
28 серпня, пятниця, Усп. Пр. Богородиці, Канора, Саск., в церкві Усп. Пресв. Богородиці. Посвячення церкви.
30 серпня, неділя, Тідор, Саск., в церкві Усп. Пресв. Богородиці (коло Половика).
6 вересня, неділя, Мелвил, Саск.

Дальший порядок візитацій буде поданий пізнійше.

Громади, які бажають витати в себе Високопреосвященого Архиепископа, зволять писати зараз до голови Консисторії:

Rev. S. W. Sawchuk
379 Parr Str.,— Winnipeg, Man.

Повідомлення в Справі Калєндаря.

Калєндар „Православного Вістника" почнеся друкувати в короткому часі. Церковні Громади, Народні Доми, Рідні Школи, Читальні та инші товариства, які хотіліб мати в калєндарі фотоґрафії своїх церков або членів, хай присилають свої світлини до редакції „Прав. Вістника" **сей час, инакше може бути за пізно.**

На вироблення кліше треба прислати 5 долярів.

Автори, які вже згодилися, або хотіліб, прислати свої матеріяли, будуть ласкаві прислати їх сейчас.

Світлини, гроші і мнтеріяли слати на адресу „Православного Вістника" під числом:

379 Parr St., — Winnipeg, Man.